

„A börtönben voltam a leghatalmasabb”

Gyorgyi Lazarevszki, a macedón titkosszolgálat volt munkatársa

Három macedón titkosszolgálati dolgozó az elmúlt évtizedben több százezer illegálisan lehallgatott telefonbeszélgetés anyagát szerezte meg. Az anyag végül 2015-ben került nyilvánosságra, s nagyban hozzájárult ahhoz, hogy tíz év után megbukjon a jobboldali Nikola Gruevszki autoriter és korrumpált kormánya. Az egyik résztvevővel idézzük fel a történeteket.

■ A kicsempészett adatok bizonyítják, hogy a rezsim több mint 20 ezer macedónt hallgatott le törvénytelenül. A megfigyelték közt voltak újságírók, bírók, politikusok, még miniszterek is. Mivel az állambiztonság a kormány embereit is lehallgatta, egy sor bűncselekményre derült fény: korrupció a legmagasabb szinteken, a kormány beavatkozása az ügyészség és a bíróság munkájába, zsarolás, választási csalás, sőt még egy emberölési ügy eltszolására tett kísérlet is bizonyítanak a felvételek, amelyeket most egy különleges ügyészség vizsgál. Az egyik hivatali visszaéléssel kapcsolatos ügyben épp a múlt héten ítélték Gruevszkit két év börtönre első fokon. A három szivárogtató, Gyorgyi Lazarevszki, Zvonko Kosztovszki és Zoran Verusevszki 11 hónapot töltött börtönben, mielőtt a különleges ügyész ejtette volna ellenük a vádat. Lazarevszki Szkopjében beszélgettünk.

Magyar Narancs: Mennyi ideig dolgozott az állambiztonságnál?

Gyorgyi Lazarevszki: Még a független Macedónia létrejötte előtt, 1987-ben kerültem a titkosszolgálatba, tehát a teljes karrieremet ott töltöttem. Végigjártam a rang-

létrát, egyszerű mérnökként kezdtem, folyamatosan léptem előre, a kilencvenes években én vezényeltem le a technikai újításokat az operatív részlegen, ahol egy teljesen modern, számítógép-vezérelt rendszert építettünk ki. 2002-ben a műveleti osztály technológiai igazgatója lettem, ez volt a legmagasabb pozíció, amit betöltöttem a szolgálatoknál. Magamat mindig szakembernek tartottam, tudásomat mindig az ország javára fordítottam, és soha nem segédkeztem semmilyen illegális akcióban – mindez a teljes csapatomra igaz.

MN: Hogy jött rá, hogy illegálisan hallgatják le emberek tömegeit?

GYL: A 2006-os parlamenti választásokat a jobboldali VMRO–DPMNE (Belső Macedón Forradalmi Szervezet – Macedón Nemzeti Egység Demokratikus Pártja) nyerte meg, a miniszterelnök a párt vezetője, Nikola Gruevszki lett. Ő a titkosszolgálatok irányítását unokatestvérére, Szaso Mijalkovra bízta, akinek az emberei gyakorlatilag elfoglalták a szervezetet. Az új vezetés támadó és bizalmatlan volt mindenkivel, aki nem az ő emberük volt, és a saját személyes céljaik elérésére kezdtek használni a szolgálatot. Rengeteg nagy tudású, hasznos embert állítottak félre, az irodában

szinte egyik napról a másikra teljesen megváltozott a hangulat. Engem is teljesen más területre irányítottak. Az volt a feladatom, hogy létrehozam az egységes útlevél-ellenőrző rendszert Macedóniában. Korábban ennek hiánya miatt került ki Macedónia az európai vízumrendszerből, de amióta létrehoztuk a központi rendszert, már nem kell vízum ahhoz, hogy Macedóniából az Európai Unióba lehessen utazni. Ez nagy munka volt, én teljesen bele is tettem a saját feladataimba, de folyosói pletykákból azért hallottam, hogy zajlanak illegális lehallgatások. Mivel jól ismertem, még hozzá tudtam férni ahhoz a rendszerhez, amelyben a lehallgatások anyagai voltak. Csak azt láttam, hogy valóban történtek lehallgatások, a tartalmukhoz nem tudtam hozzáférni. Elképesztő volt látni, hogy milyen sok embert hallgattak le. Ez 2008-ban volt, Macedóniában akkor még az alkotmány is tiltott bármiféle lehallgatást, tehát a valóban nemzetbiztonsági célú megfigyelések is illegálisak voltak. A Gruevszki-kormány később szabályozta a lehallgatásokat, de úgy, hogy a törvény kifejezetten erős jogosítványokat adott az állambiztonság kezébe. Ráadásul több más szervet, amely saját hatáskörben végezhet lehallgatást – például a határőrséget vagy

a pénzügyőrséget – a miniszterelnök unokatestvére vezette titkosszolgálat ellenőrzése alá vontak. Így tehát minden más szervnél folyó nyomozásra rálátása volt az állambiztonságnak, így nagyon meg is erősödött.

MN: Amikor rájött, hogy igazak a híresztelések, mit tett?

GYL: Eleinte semmit, ám egyre romlott a helyzet az országban. Minden kormányt demokratikusan választanak meg, s ügyes kommunikációval a hatalmon lévők sokáig félre is tudják vezetni a tömegeket. Nekünk azonban, akik beléltünk a rendszer működésébe, a kezdetektől nyilvánvaló volt, milyen Gruevszkiék valódi arca. Láttuk, hogyan irányították a titkosszolgálatot: mindenki felé azt éreztették, hogy milyen erősek, mekkora hatalmuk van. Egy percig nem akartak demokratikusan viselkedni. Szóval elégedetlenek voltunk, tudtuk, hogy rossz irányba mennek a dolgok, de nem tudtuk, hogy mit tegyünk. 2010 novemberében a különleges rendőri erők lerohanták az országosan sugárzó, a kormánnyal kritikus A1 Tv-t. A hivatalos indok az volt, hogy a csatornát működtető cég adót csalt, de nyilvánvaló volt, hogy a cél a csatorna tönkretétele. A teljes menedzsmentet és a tulajdonosokat, de még a tulajdonos rokonait is letartóztatták. Nagyon kemény lejárató kampányt indítottak ellenük, amiben partner volt a kormánypárti média is (*a macedón helyzetről és arról, hogy Orbán Viktor hogyan segíti a volt miniszterelnök médiáját, lásd korábbi cikkünket: Barátom, Gruevszki, Magyar Narancs, 2018. május 17. – K. A. Á.*). Az A1 Tv vezetőire 15–20 éves börtönbüntetéseket szabtak

ki: egyszerűen meg akarták mutatni, hogy bárkit tönkre tudnak tenni, akit csak akarnak. Működött is a félelemkeltés, az emberek nem mertek beszélni, aki pedig mégis felszólalt a kormány ellen, azt nyilvánosan megbüntették. Egy idő után mindenki rájött, hogy jobb, ha csendben marad. Ez volt az a pont, amikor elhatároztam, hogy tenni kell valamit. Megkerestem egy kollégámat, Zvonko Kosztovszkit. Benne teljesen megbíztam, és ő hozzá tudott férni az új rendszerhez is. Amikor ugyanis életbe lépett az új, lehallgatásokat szabályozó törvény, új rendszereket telepítettek a titkosszolgálatnál, amelyekhez már nem tudtam hozzáférni. Elhatároztuk tehát, hogy elkezdjük összegyűjteni az illegális lehallgatások anyagait. Kosztovszki titokban másolatokat készített a fájlokról, én pedig kicsempészttem azokat az épületből, és biztonságba helyeztem.

MN: Hivatalosan a főnökének kellett volna jelentenie a visszaéléseket?

GYL: Igen, de hozzá nem mehetünk, mert ő is részese volt az illegális lehallgatásoknak. Az ügyészség is a kormány befolyása alatt állt, így nem fordulhattunk hozzájuk sem. Alapjáraton sem könnyű a titkosszolgálatoknál dolgozni, de úgy főleg nem, ha a szolgálatok vezetői ellenében kell munkát végezni. Ezek a vezetők pedig teljesen az uralmuk alá hajtották a titkosszolgálatot. Még a jugoszláv időkben sem tapasztaltam ahhoz hasonlót, ahogy ők kezelték a szervezetet. Eleinte úgy terveztük, hogy megtartjuk magunknak a kicsempésztett adatokat, és ha valami esély mutatkozik a változásra, akkor kezdünk velük valamit.

MN: Azt tudta, hogy 20 ezer ember több mint 600 ezer beszélgetését rögzítették?

GYL: Eleinte fogalmam sem volt, hány embert érintettek az illegális lehallgatások. Amikor elkezdtük gyűjteni az anyagokat, magam is meglepődtem, hogy milyen sok embert hallgattak le. Azt is fontos megjegyezni, hogy ugyan 20 ezer ember érintettségéről beszélünk, de ez nem a va-

Fotó: Radovan Vujović

lós szám, hiszen csak azon fájlok tartalmát ismerjük, amelyeket le tudtunk hívni a rendszerből. Azt nem tudjuk, hogy ez a lehallgatásoknak a 20 vagy inkább csak az 1 százaléka-e. Az biztos, hogy nem a teljes anyag, tehát még 20 ezernél is több emberről lehet szó. Ugyanakkor mi kifejezetten az illegális lehallgatásokra koncentráltunk, a rendszerben ugyanis könnyen el lehetett különíteni a legális és illegális lehallgatások anyagát.

MN: Mégis hogyan? Volt egy külön könyvtár a gépen, hogy „illegális lehallgatások”?

GYL: A lehallgatásokból leiratok készültek, ezeket pedig olyan emberek készítették, akiket teljesen más célból vettek fel. Sőt, némelyiket titkárként vagy logisztikai területen dolgoztak hivatalosan, így könnyű volt elkülöníteni az ő munkájukat a rendszerben. Ők valószínűleg meg sem kapták a szükséges képzést, hiszen olyan eszközöket használtak, amelyek nem voltak ellátva a megfelelő védelemmel. A leiratokat például egyszerű Wordben írták, s talán ki is nyomtatták pár példányban. Nyomtatás után pedig egyszerűen törölték a fájlokat. Nekünk csak az automatikus mentéseket

kellett letölteni, abból is a legnagyobb méretűt, hiszen az volt az utolsó verzió. Mivel kisebb helyet foglalnak, az sms-ek és a leiratok letöltésével kezdtünk, később kezdtük csak kimenteni az audiofájlokat is, amelyek már titkosítva voltak. Rengeteg adatot töltöttünk le, civilek, újságírók, bírók, rendőrök, politikusok beszélgetéseit. Ráadásul nemcsak ellenzéki, de kormánypárti politikusokat is lehallgattak, ám a saját embereik beszélgetéseiről nem készültek leiratok.

MN: Ezután mi történt?

GYL: Akkor tudatosult bennünk, hogy milyen komoly az ügy, amikor kiderült, hogy Gruzevszki belügyminiszterét, Gordana Jankulovszkát is lehallgatták. Elmentünk a korábbi főnökünkhöz, Zoran Verusevszkihez, s az ő kezébe helyeztük a saját biztonságunkat és az anyagok sorsát. Úgy döntöttünk, hogy bármihez is kezd az információval, az az ő döntése lesz.

MN: Ilyenkor többnyire a szivárgató elmenekül az adatokkal. Edward Snowden egész Hongkongig ment.

GYL: Nekünk nem volt rá lehetőségünk, nem állt mögöttünk senki. Egyedül Verusevszki szá-

míthattunk, hogy mögötte volt-e valaki, azt nem tudom. Ő közelebb állt az akkori ellenzékhez, próbálta őket segíteni a választásokon. De úgy döntött, még nem lenne jó nyilvánosságra hozni az anyagokat. Ez még Gruzevszki kormányzásának a korai időszaka volt, a hatalma nagyon erős volt, és úgy éreztük, könnyedén tudnák kezelni a helyzetet. Nem az én döntésem volt ez, de egyetérttem vele.

MN: Nem féltek?

GYL: Mindvégig nagyon óvatosak voltunk, ezért egyáltalán nem féltünk. Nekem ráadásul soha nem volt hozzáférésem ahhoz a rendszerhez, amelyeken a lehallgatások voltak. Tudtuk, hogy csak akkor lép fel némi kockázat, amikor nyilvánosságra kerül az anyag. Arra számítottunk, hogy a 2011-es választásokon bukni fog a kormány, de a manipulációk miatt mégis nyert a VMRO. Szerintem már ekkor elkezdtek gyártani a hamis személyi igazolványokat.

MN: Milyen hamis személyi igazolványokat?

GYL: Akkoriban én voltam felelős a határrendészeti rendszerért. Nem sokkal a 2011-es választások előtt a főnökeim arra kértek, készítsék egy listát azokról a mace-

dón állampolgárokról, akik több mint három hónapja elhagyták az országot, és még nem tértek vissza. Valószínű, hogy ezek az emberek a választások idejére sem tértek vissza. Jó okom volt azt gondolni, hogy azért kellett összeállítanom a listát, hogy aztán a VMRO aktivistái hamis személyi igazolványokkal szavazhassanak a külföldön tartózkodók helyett. A listán 150 ezer ember szerepelt, és gyanítom, sokuk nevében szavazhattak hamis személyikkel, bár bizonyítani nem tudom. Azt a választást nagyjából 50 ezer szavazattal veszítette el az ellenzék. Később azonban pont a lehallgatási anyagokból került ki olyan felvétel, amely bizonyítja: a 2013-as önkormányzati választásokon a VMRO élt ezzel a módszerrel, és aktivistáik hamis személyikkel több helyen is szavaztak. A nyomozás szerint a 2016-os választások előtt is hasonlóra készültek.

MN: Mi történt a választások után?

GYL: Maradt a felállás. Kosztovszki letöltötte, én kihoztam és rendszereztem az adatokat, Verusevski pedig átnézte a tartalmukat. Mindvégig biztonságos csatornán kommunikáltunk, gőrdülékenyen ment minden.

MN: Meddig?

GYL: Három évig. De idővel kezdett egyre kockázatosabbá válni a tevékenységünk. Ugyanakkor el is értünk arra a pontra, ahonnan már csak előrefele lehetett menekülni. 2013-ban eljöttem a szolgálatról, mert megváltoztatták a rendszert, és többé nem tudtunk hozzáférni olyan könnyen a lehallgatások adataihoz, és úgy éreztük, már elegendő bizonyítékot gyűjtöttünk össze. Ráadásul az egyik rokonom beteg lett, én pedig nem akartam kockáztatni semmit. Ugyan Kosztovszki továbbra is a szolgálatnál maradt, de magasabb pozícióba került. Abban a helyzetben viszont már nehezen tudta volna megmagyarázni, hogy miért tölt annyi időt egy olyan helyen, ahol nincs semmi keresnivalója. Ironikus, hogy a legfontosabb anyagokhoz pont abban az időszakban jutottunk hozzá, amikor majdnem feladtuk. Gruevszki és az ő közvetlen kör-

nyezete nem volt célpontja a lehallgatásoknak, de ők sok fontos kormányzati pozícióban lévő emberrel telefonáltak, akiket viszont lehallgattak, így néha még Gruevszki is felbukkan a beszélgetésekben. Az utolsó időszakban tehát arra koncentráltunk, hogy ezekből a felvételekből tudjunk minél többet összegyűjteni.

MN: Gruevszki tudott a lehallgatásokról?

GYL: Az ember teljesen más képp beszél, ha tudja, hogy lehallgatják. Gruevszki is így tett, nem mondott végig mondatokat, kódszavakat használt stb. Ha pedig tippelnem kellene, akkor azt mondanám, hogy a leiratokból egy példány hozzá került. Gyanítható tehát, hogy tudott a lehallgatásokról, de közvetlen bizonyítékunk nincs rá.

MN: Amikor eljött az állambiztonságtól, munkanélküli lett?

GYL: Van egy családi vállalkozásunk, ott kezdtem dolgozni, de ez nem egy olyan munka, amiből a családom segítsége nélkül meg tudtam volna élni.

MN: Végül majdnem egy évet börtönben kellett töltenie.

GYL: Az ellenzék elvesztette a 2013-as önkormányzati választásokat is, és ezzel nagyon nehéz helyzetbe kerültek. Lecserélték vezetőjüket is, ekkor került a szociáldemokrata párt élére a mai miniszterelnök, Zoran Zaev. Ennek ellenére 2014 tavaszán a parlamenti és az elnökválasztást is Gruevszki pártja nyerte meg, viszonylag nagy arányban. Gyanítható volt, hogy a VMRO elcsalta a választásokat, az ellenzék így nem fogadta el az eredményt, be sem mentek a parlamentbe. Valószínűleg ekkor már Zaevék is tudtak a lehallgatásokról, és ennek tudatában hozták meg ezt a döntést. Szeptemberben aztán bejelentették, hogy Zaev és Gruevszki tárgyalásokba kezdett, Zaev pedig arról beszélt, hogy olyan anyagok vannak a birtokában, amiktől három nap alatt összeomlik a kormány. Amikor a miniszterelnök és a titkosszolgálatok vezetője szembesült azzal, hogy az illegális lehallgatások anyagai kikerültek, azonnal nyomozásba kezdtek. Mindenki gyanús lett nekik.

Kiderítették, hogy Zaev kapcsolatban volt Verusevskivel. Noha ő ekkor már rég háttérbe vonult, tudták róla, hogy sokáig az állambiztonságnál dolgozott, és szakértője a témának. 2015 januárjában kémkedés gyanújával letartóztatták Verusevskit. Kosztovszki ekkor figyelmeztetett, hogy őt is gyanúsítják.

MN: Hogy került fel a kémkedés?

GYL: Amikor Gruevszki arról kérdezte Zaevet, hogyan kerültek hozzá a felvételek, ő valami olyasmit válaszolt, hogy lehet, hogy külföldi szervezetektől kapta. Ebbe kapaszkodott bele a Gruevszki-kormány, és táalta úgy az illegális lehallgatások ügyét, hogy az egész a CIA kreálmánya. De az egész kémkedési vád abszurd, hiszen az azt jelenti, hogy valaki titkos információt ad át egy külföldi szervezetnek. Az nem lehet kémkedés, ha valaki külföldi szervezettől kap információt. De nemcsak Verusevskit tartóztatták le, hanem a feleségét is meg a külföldön tanuló tizenéves fiát is. A kormány és az őket kiszolgáló média pedig nagyon kemény kampányt indított ellenük. Ez egy nagyon nehéz időszak volt. A nyomozás során arra is rájöttek, hogy csak néhány ember lehetett képes arra, hogy megszerezze az adatokat, köztük én is, pedig ekkor már rég nem dolgoztam ott. Mivel azonban a nevem nem szerepelt sehol, bizonyítani nem tudtak semmit, csak gyanítani. Ekkor felhívtam Kosztovszkit, és kértünk egy találkozózt a belügyminisztériumtól. Négy napig vártam, aztán szombat este tízkor hívtak, hogy várnak minket. Bent aztán elmondtam mindent, hogy hogyan gyűjtöttünk bizonyítékokat az illegális lehallgatásokról, és hogy Verusevski tőlünk kapta meg az anyagokat, szó sincs tehát külföldi szervek beavatkozásáról. Ettől kicsit zavarba jöttem, de délelőtt 11-kor úgy döntöttem, hogy letartóztatnak minket kémkedés gyanújával. Ennek ellenére nagyon megkönnyebbültem, és a börtönben töltött első napomon sokkal szabadabbnak éreztem magam, mint a korábbi három évben bármikor. Ráadásul úgy érez-

tem, hogy bent nagyobb biztonságban vagyok, hiszen a sötét utcán bármi megtörténhet.

MN: A családja tudott minderről? Ők biztonságban voltak?

GYL: Nem tudtak semmiről. Mielőtt elindultam a belügyminisztériumba, a feleségemnek elmondtam, hogy tisztáznom kell pár dolgot. Ő félt, mert azt hitte, hogy nem lát többé, de mindvégig biztonságban voltak.

MN: Tizenegy hónapot töltött börtönben, jó részét magánzárkában. Oda miért került?

GYL: Kosztovszki belement egy vádalkuba, három év büntetésért cserébe beismerte a kémkedést, mert tudta, hogy a kémkedést sosem fogják tudni bebizonyítani. Csak azért volt szükség a kémkedés miatti vádra, hogy azzal elfedjék az illegális lehallgatások tényét. Velem is alá akarták íratatni ugyanezt, csak három helyett hat évvel, mondván, én voltam a felbujtó. Én pedig belementem a játékba: azt mondtam, rendben, aláírom, és amikor másnap a bíró megkérdezte, hogy elfogadom-e a megállapodást, azt válaszoltam, hogy nem, mert az ügyész rá akar venni, hogy olyan bűncselekményt ismerjek be, amit nem követtem el. Másnap magánzárkába kerültem, de nem bántam meg. Eközben Gruevszki azzal kampányolt, hogy kémek és külföldi hatalmak tönkre akarják tenni Macedóniát. Két hónappal később azonban kénytelen volt beismerni, hogy szó sincs kémkedésről, és a lehallgatásokhoz nincs közle semmilyen külföldi titkosszolgálatnak. Innentől persze az ellenünk felhozott vádak sem állták meg a helyüket.

MN: Már börtönben volt, amikor az ellenzék elkezdte nyilvánosságra hozni a lehallgatások anyagát.

GYL: A letartóztatásom napján jelentették be az illegális lehallgatások tényét, és hozták nyilvánosságra az első hangfelvételeket. Ezt követően hétről hétre újabb és újabb részleteket jelentettek meg a felvételekből, melyek mind a Gruevszki-kormány visszaéléseit és korrupcióját bizonyították. Ezek hatására indult el a színes forradalomnak nevezett tüntetés-

sorozat, s annak végül – ha nem is egyszerűen – Gruevszkiék leváltása lett az eredménye. Olyan változást sikerült elérni Macedóniában, amely talán nevezhető történelminek.

MN: Tudott bent tévét nézni?

GYL: Újságot olvashattam. Az egyik őr még azt is mondta, ha kiengednek, mindezért meghív egy vacsorára.

MN: Visszanézve hogyan értékeli a történeteket?

GYL: Boldog vagyok, csodálatos, ami Macedóniában történt az elmúlt pár évben. Azzal, hogy Gruevszki és a körülötte lévők kezdetben mindent tagadtak, az egész országnak megmutatták a valódi arcukat. A kormányváltás óta az ország sokkal jobb helyzetben van, mint amire Gruevszki alatt akár gondolni is mertünk volna. Korábban európai politikus nem jött Macedóniába, most viszont úgy érezzük, ismét Európához tartozunk, érezzük a fejlődést. Macedónia megérdemli ezt az esélyt, már az emberek elvárásai is nagyok. A kormány nagy nyomás alatt van, mert amit az emberek 11 évig eltűrtek, most már egy napig nem tolerálják, és ez hatalmas különbség. Nagyon elégedett vagyok, hogy olyan bizonyítékokat sikerült nyilvánosságra hoznunk, amelyek a bíróság előtt is megállják a helyüket. Ráadásul a rokonom is meggyógyult. Ugyanakkor fontos elmondani, hogy a rendszer nem volt képes megvédeni az országot, néhány embernek kellett kiállnia. Ez nem igazságos, senkinek nem lenne szabad ilyen helyzetbe kerülnie.

MN: Most mivel foglalkozik?

GYL: Négy hónapja egy szkopjei egyetemen kaptam állást, informatikai menedzser vagyok. Ez egy olyan munka, ami 25 évvel ezelőtt lett volna nekem való, de ha nincs más, akkor ezt kell csinálni.

**Borut Mekina
Keller-Alánt Ákos**
(Szkopje)

A cikk megjelenését a *Journalismfund.eu* támogatta.

„Elmagyaráztam az engem gúnyoló nagyokosoknak”

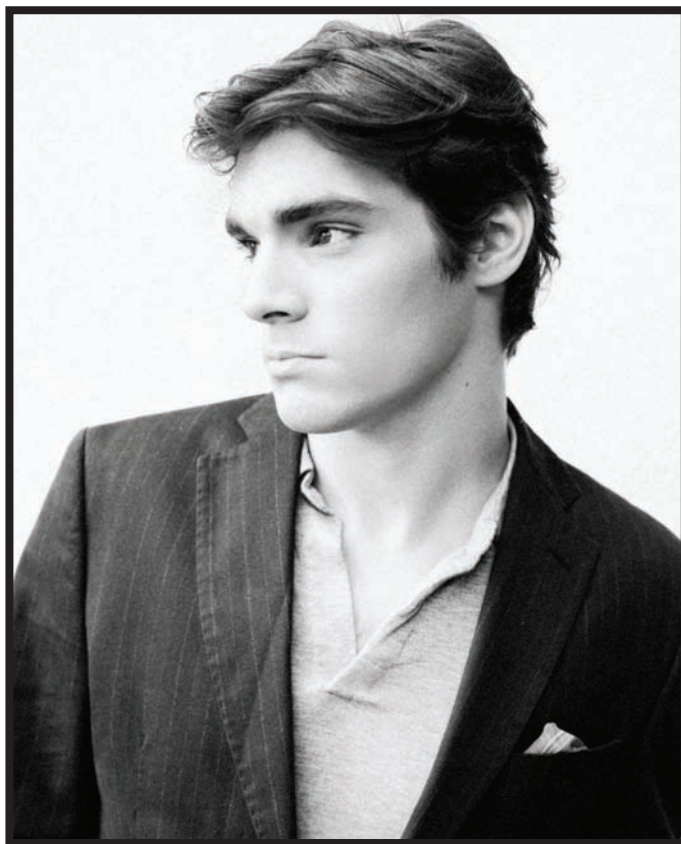
RJ Mitte a Totál szívásból

■ Az agykárosodás okozta maradandó fogyatékossgal született RJ Mitte tévétörténelmet írt, amikor eljátszotta a hozzá hasonlóan cerebrális parézissel élő ifjabb Walter White karakterét a kultikus *Breaking Bad* (*Totál szívás*) című tévésorozatban. A jelentős társadalmi aktivitást is kifejtő színész-szel Pécsen beszélgettünk.

Magyar Narancs: Igen fiatalon lett elismert színész a *Totál szívás* után. Annak, hogy megkapta a szerepet, társadalmi jelentősége is volt: abban az időben a fogyatékossgal élő karakterek döntő többségét is ép testű színészek játszották.

RJM: Valóban kifejezetten ritka volt ez annak idején. Vince Gilligan, a sorozat alkotója a hozzám hasonlóan cerebrális parézissel (CP) élő ifjabb WALTERT egy fiatalkori ismerőséről mintázta, aki ekkor már nem élt. Vince szorgalmazta azt is, hogy ne egy ép testű ember játssza ezt a szereplőt, bár komoly versenyben voltam a szerepért egy akkor már ismertnek számító, ép testű színésszel is. Ennek pedig tényleg óriási társadalmi jelentősége volt, hiszen az Egyesült Államokban mintegy 2 százaléknyi arányban vannak jelen a filmekben és a tévésorozatokban fogyatékkal élő karakterek, miközben a népességen belül az arányuk 20 százalék körüli. Emlékszem, gyerekkoromban a *South Park* Timmyje (*kerekesszékben élő, csak saját nevének kiabálására képes karakter – a szerk.*) volt az egyetlen tévészereplő, akiben va-

lamennyire magamra ismertem. A társadalmi aktivizmusom épp arra irányul, hogy fogyatékkal élő emberek is lehetőséget kaphassanak nem csupán a filmiparban, hanem az élet egyéb területein is, ne legyenek bezárva a lakásukba, kórházakba, intézetekbe.

MN: A saját tapasztalatai mennyire formálták ifjabb Walter karakterét? Gondolok például arra az emlékezetes jelenetre a sorozat első részében, amikor három fiú kezdi el gúnyolni és zaklatni egy ruhaboltban...

RJM: Az összes általam játszott karakterben benne vannak a tapasztalataim. Egyébként a nagyapám tengerészgyalogos volt, így kiskoromban kétszer is meggondolták, mielőtt komolyabban belém szálltak volna. A szóban forgó jelenetben ifjabb Walter nem igazán veszi fel a gúnyolódást, és én is így voltam ezzel a hasonló szituációkban: oké, te pedig egy idióta vagy, sok szerencséd az életedben! Emellett barátaim is voltak, akik kisegítettek az igazán forró helyzetekben,